Ч. 191 (12.557). Львів, субота 30. серпня 1930. Ópłata pocztowa zapłacona ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“. Львів.
Головний редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 27·50 „
Річно 55·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 30 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол. Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

На порозі нового шкільного року.

Львів, 27. серпня 1930.

Ще кілька днів вакацій ділять нас від хвилі, коли шкільні кімнати наповняться криком і гамором дітвори ріжного віку й пола. Пічнуться знова лекції, повні труду і зусиль, інколи займаючі, цікаві, а нерідко нудні й важкі як олово. Пічнеться важка праця вчителів над вихованням повіреної собі молоді.

І тут найважніша справа в тому, щоби це виховання осягнуло свою мету, яка в нинішніх часах повинна бути тільки одна: виховати самостійних і характерних та сильних національно членів нашого громадянства. Спинімся на хвилю на вище згаданій меті і випровадім відповідні внески, над якими в першу чергу повинні застановитись наші вчителі.

Самостійність! Певність своєї сили, неоглядання на нічию поміч, тверда віра в силу волі — оце повинно ціхувати молодця, котрий, покінчивши всі науки стане на порозі повної духової зрілости. А нам так бракує самостійних людей, які, не боячись риску, кинулись би у вир праці для себе, для свого народу! Скільки у нас фактів з життя, що молодець уже зрілий, з патентом в руках, оглядається безпорадно тільки за державною посадою, а всякі ради людей, щоб узятись до якоїсь іншої: кооперативної, просвітної і т. п. праці — не знаходять у нього ні зрозуміння ні послуху. Він боїться рискувати, він привик тільки думати про посаду, як про місце причалення до пристані, де міг би виконувати тільки призначену іншими працю. Але самому думати, самому плянувати і виконувати — він не в силі. А ще більше у нас таких молодих людей, котрі, не могучи знайти якоїсь роботи, нарікають на всіх і вся, а самі сидять, заложивши в розпуці руки, хоч бачать добре, що праці довкола багато і вона чекає на робітників... Та вони не мають сили забратись до неї. Ще якби заплатили за це відразу, то можеб і робили щось ради грошей, але щоб кинутись самому до праці, показати в ній свою енергію, свій хист — це не для них. Вони бояться її, не мають самостійности.

Таких людей нам не потреба! Проминули часи сентименталізму. Нам треба людей, котрі навчились би цінити силу своєї енергії і розмаху, людей, які не боялись би рискувати, не оглядались на державну посаду чи піддержку установ, а сміло брались до всякого доброго діла, яке приносить хосен рідному народові. А таких людей виховає тільки добра школа.

Характерність — це основна риса кожної людини. Свідомість правдивости своїх поглядів і піддержка їх на кожному кроці, безінтересовність у праці для громадянства, чесність у поступованні з окруженням — це основи характерности. А нам треба якнайбільше характерних людей! Усі переходи з одної політичної партії до другої ради гроша, вічне крутійство і замилювання очей другим, на кожному кроці ошукування, оплюгавлювання того, що ще перед хвилею було святе, інтриґанство і т. п. — це знамення для нинішнього покоління. Такі голосні справи, як крадіж у „Центросоюзі“ та в деяких наших повітових установах, відомі виступи деяких людців чи то на полі політичному, чи на становищі редакторів відомих наших ґазеток — це власне живі приклади безхарактерности чи краще, темного характеру.

Нинішня школа повинна різьбити гарні, сильні, ясні характери. А яка школа — такий і нарід.

Третьою, дуже важною суспільною конечністю є свідомість свого національного „я“. У нас не рідкі факти, що за миску сочевиці людина забуває найдорожчі цінности, якими є нація і віра й переходить у чужонаціональний табор. Немало є й таких людей, котрі може в дусі почуваються членами своєї суспільности, але перед чужими вони лякаються до цього признатись. А коли неодин з таких людей одержить державну посаду, то тоді вже взагалі нічого не можна по ньому сподіватись.

Школа мусить дати нам людей, у котрих свідомість своєї національности булаб така велика, що за неї вони готові булиб терпіти не тільки матеріяльно, але навіть фізично! Нарід, котрий матиме таких членів, може бути спокійний за свою будучину.

Людей самостійних, характерних і національно сильних може нам дати тільки наша, українська школа. Про це повинні завсіди памятати вчителі і не забувати, що виховують членів свого народу.

Там, де нема рідної школи, де наші діти мусять учитися в чужій, слід негайно заложити свою школу. Колиж в одному чи другому випадку обставини на це не позваляють, то самі родичі повинні взяти в свої руки виховання дітей і своїми впливами дома паралізувати шкідливі впливи не-української школи. Це їх святий обовязок.

Таке виховання вимагає, що правда, багато труду й заходів. Але цей шлях найкращий і найбільш доцільний. Іншого не може й бути. Памятаймо, що школа — це кузня, в якій кується доля народу!

Степан Конрад.

За океаном.

ДЕЩО ПРО УКРАЇНСЬКЕ ЖИТТЯ В ЗЛУЧ. ДЕРЖАВАХ.

II. Дещо з церковних справ. — Роля й успіхи українського мистецтва. — Український спорт. Признання української національности на горожанських паперах. — Зворот до американської політики.

Греко-кат. церква в приїздом еп. Богачевського переживала дуже *важку крізу*, з якої вийшла сильно обкровною. У висліді боротьби з єпископом за посідання церков відпало багато церковних громад і пристало до української автокефальної церкви, яка через те стала її рівнорядним конкурентом, а кільканацять громад заснували свою незалежну гр.-католицьку церкву. Боротьба ця ще й досі не закінчена і пожирає багато енергії наших людей, яку можна булоб ужити далеко краще.

Українське мистецтво в Америці переживало часи великого тріюмфу. *Українська пісня* все чарувала американців, навіть тоді, коли не задоволяла вповні своїх, хочби пересічних слухачів. Хор Кошиця був вершком того тріюмфу. Такого захоплення і такої прихильної критики не осягнув ще ніхто ні передтим ні потім. Концертам Кошиця присвячували американці цілі передові сторінки ґазет, не жалуючи найдобірніших епітетів. Один американський критик порадив американським хорам піти повчитися в Кошиця співати американський гимн. На концерті, влаштованім Союзом Американських Учителів, на якім виступав наш аматорський хор „Бандурист“ під управою Ю. Кириченка, предсідателька того Союзу сказала на адресу українців таке: „Коли дивлюся на ваші мальовничі строї і слухаю вашої чарівної пісні — мені за нас американців стає соромно. Бо хоч на промисловім і фінансовім полі ми осягнули великі успіхи, то в порівнянні до вашої тонкої культури ми ще маленькі діти“.

Американці в епітетах нераз дуже щедрі, але висувати чужу націю понад свою не дуже люблять. Вище сказані слова були без сумніву заслуженим признанням нашій культурі. На Шевченківськім концерті в Пертамбой заступник ґувернера Ню-Джерзей стейту Лярсен сказав теж подібне: „...Нація з такою прекрасною культурою вповні заслуговує на самостійне життя. А ви, українські діти, поповнили би злочин, якби не вчилися української мови й історії і не плекали рідної культури“.

Ці слова замітні тим, що їх сказав представник уряду. А власть із зрозумілих причин старається всіми силами викорінити дуалістичний патріотизм зі своїх горожан і скувати чужинецький елемент в одну американську націю. По публичних школах стрічається багато випадків, де учителі вщеплюють у дітей погорду до всього чужинецького. Розумніші люди пятнують таке поступовання, тому, що патріотизм є рисою характеру і, висміваючи любов батьків дітей до їх рідного перед тимиж дітьми — підривається ту благородну рису в самій її основі. Також досвід навчив американців, що ті люди, які скоро забувають про рідний край, не стають добрими патріотами-горожанами Америки.

Пісня є великим засобом пропаґанди. Подібним засобом є й наші *вишивки*, які — на жаль,— ще не є вповні використані. Більшість дотеперішніх виставок була влаштована завдяки п-ні Скубовій з Ню-Йорку і заступлена виключно її власними експонатами, які — зрозуміло — не могли вповні зарепрезентувати богацтва нашого народнього мистецтва. Як мені відомо, п-ні Скубова хотілаб придбати велику збірку експонатів, які були би власністю загалу і для загалу служили. Одначе чи при теперішнім безробіттю вдасться їй це осягнути — годі сказати. Все таки і ті скромні експонати здобували завсіди одно з перших місць на міжнародніх виставах-пописах.

Дуже велику роботу зробив і робить наш балетмайстер *Авраменко*. Він об'їхав Канаду й Америку і позакладав усюди школи танків. Пописи його учеників мають всюди великий мистецький успіх.

Наш композитор *М. Гайворонський* має в Ню Йорку свою музичну школу і зі своїх учеників уже вспів сотворити молодечу симфонічну оркестру. Також на спілку з д-ром Мишуґою видав кілька гарних збірників наших пісень з англійським перекладом. Гайворонський зорґанізував теж Співацький Союз, біля якого згуртувалося вже кількадесять українських хорів. Саме той Союз влаштував у березні ц. р. Шевченківський концерт, на якому виступав злучений хор у силі триста хористів.

Цього року, після довшої перерви, почав свою працю скрипак Роман *Придаткевич*. У квітні ц. р. він дав свій перший концерт в одній з кращих галь Ню Йорку. Концерт цей американська критика приняла доволі прихильно. В слід за тим він дістав корисні музичні оферти.

Бандурист *Ємець* свій кількамісячний побут в Америці провів у Шикаґо, де мав теж серед американців великий успіх. Недавно він перенісся до Ню Йорку.

Артист-різбар *Архипенко* перебуває в Ню Йорку, де здобув собі славу великого знавця і творця модерної скульптури. Його твори високо цінються. Серед українців він мало показується.

Український спорт в Америці майже не існує. Останніми часами виринають спортові дружини, які нерідко вже істнували передтим, а щойно тепер зголошуються як українські. Це вже нова ґенерація, для якої, щоби ратувати її від цілковитого винародовлення, видає Український Народній Союз спеціяльний журнал-місячник по англійськи. Деякі спортовці, як Нагурський (бейзболіст), Коцан (пливак), Галайко (боксер), здобули світову славу і признаються до свого українського походження.

Американська преса в Ню Йорку ставиться до українського руху холодно. Таксамо холодно ставляться до нас російські жиди, яких в Америці

є поважне число. І одні і другі роблять з нас уперто москалів, навіть у випадках, де щодо національности нема найменшого сумніву. Щойно цього року вдалося через Обєднання й інші наші установи добитися у Вашингтоні *признання української національности на горожанських паперах.* Досі вписувано наших людей під національність, яку хто хотів, тільки не під свою. Цей здобуток буде мати далекойдучі наслідки, бо в слід за ним підуть також корабельні компанії і будуть мусіти брати під увагу окремі потреби української народности.

Останніми роками запримічується серед нашої еміграції *енергійний зворот до американської політики.* Життя навчило наших людей, що лишень організованою дорогою через політичні партії можна добитися до правлячих кругів. По всіх містах завязуються політичні клюби й українці беруть організовану участь у виборах. Спроби випадають дуже гарно. У президіяльних виборах два роки тому українці в Ню Йорку взяли перший раз організовано участь також і по стороні републиканської партії. Після виборів комітет горожан славянського походження ствердив, що українська група запрезентувалася найкраще зі всіх. Від успіхів на тім полі залежить реальна користь для нашої еміграції і поміч ширшого покрою нації майбутній державі.

Евген Ляхович.

Флямандці будяться.

Берлінська преса подає з Брукселі, що 25. ц. м. у Діксмуіді відбувалось флямандське свято посвячення памятника, а в цьому святі взяло участь 130.000 флямандців, які приїхали 48 спеціяльними поїздами і 5000 автомобілями. При відслоненні памятника флямандським воякам, що впали у світовій війні промовляло кількох флямандців, після чого французи розкидали летючки, в яких флямандських вояків представлено як дезертирів і зрадників Бельгії. З літака кинено бельгійські прапори, які флямандці зараз же ірвали та спалили. По тім флямандці хотіли знищити великий бельгійський прапор завішений на державнім будинку над рікою, а коли поліція перешкаджала, флямандські студенти кинулись на поліцію і розброїли кількох кінних жандармів та примусили поліціянтів відступити з площі. Підчас закінчення свята і повороту флямандців до дому прийшло до кривавих сутичок з поліцією. В справі тих заворушень має відбутись надзвичайне засідання парляменту.

З польської преси.

Русини й українці.

В останньому числі „Веку Нового" находимо довжезну статтю, яка, як зазначує редакція В. Н. походить із управи т. зв. „Рускої Аграрної Партії", де головою як відомо, є б. мешканець заведення на Кульпаркові д-р Олександер Лисяк, а визначним членом Мих. Бачинський, державний комісар „Народнього Дому".

Виїмки з тієї „оригінальної" статті містимо не з огляду на авторів і пресовий орган, а з огляду на надзвичайно пікантні ревеляції зпоза куліс звязків РАП-а з урядовими чинниками:

„І ще раз іменем РАП. мусимо забирати голос, а то з цього приводу, що в „Ґазеті Коломийскій" появилась статейка п. з. „До братів русинів", якого дослівний переклад помістив „Век Нови". Ми русини згуртовані в РАП. ідемо з відкритим чолом і від самого початку воскресення польської републики кличемо: „Дайте нам поміч братя поляки, поможіть нам визволитись із кайдан т. з. українства, дивіться на руску справу не зі становища австрійсько-німецького, але зі становища родинного польського, не давайте втискати церквою, школою, урядами в душу руского люду ще не здеморалізованого, консервативного і Богу духа винного ц. к. України, яка ненавидить все, що руске, польське, і взагалі славянське.

Не ми створили українців: це є злобний новотвір на орґанізмі руского народу, виплеканий штучно ворожими нам і вам силами і не ми причинились до його розвитку... Тішить нас дуже, що бодай „Ґазета Коломийска" написала правду. Це є ознакою, що польське громадянство починає будитися і дивитись на руску проблему з родинного, а не австрійського становища. Здається, що здійснилася польська пословиця „Мудрий поляк по шкоді", але слава Богу, шкода не велика і буде можна все направити, тільки треба з тим раз скінчити. Найвищий час. Треба навернути на дорогу, яку нам вказує історія і яку ми голосимо від десяти літ: „Польща, Русь і Литва, то наша молитва".

Жалуючися, що польський уряд не питає членів РАП-а у справі оснування руского університету, автор вияснює, чому у варшавському соймі нема представників русинів, лише самих українців:

„В р. 1928 перед виборами представник нашої партії був **завізваний** (!) до львівського воєвідства і там **у формі катеґоричного бажання** заявлено йому, що Руска Аграрна Партія **має при виборах іти разом із москвофільською партією, бо цього вимагає інтерес держави.** На це відповів представник нашої партії: „Добре, інтерес держави передусім, але ми русини не будемо мати ні одного мандату".

Отак і сталося, здається, проти інтересів держави. А чи відомо, що в р. 1929 наша партія мала вислати до Женеви на зїзд національних меншин своїх делегатів, між якими був навіть коломиєць, пан Карв... але **рішаючі сфери до цього не допустили.** Цього року замість направити зло і вислати когось із нашої партії, щоби задокументувати перед форумом Европи, що є руска партія, оперта на сірім, простім рускім мужику, яка отверто визнає Ягайлонську ідею, **готовиться висилка на женевський зїзд меншин члена засипляючої вічним сном москвофільської партії,** а які енунціяції він там виголосить, ще побачимо".

Після дальших нарікань, якто ріжні українські інституції дістають всілякі державні субвенції (жаль, що автор не назвав цих інституцій і висоти цих субвенцій) кінчає представник русинів такою заявою:

„Голос „Ґазети Коломийскої" є мабуть початком нової ери і тому не хочемо більше пригадувати помилок. Нарід є руский і піде за нами, але допоможи нам брете поляку в той самий спосіб, як дотепер ти помогав українцям, а будеш мати найвірнішого друга, правдивого брата і союзника. Ми знаємо історію, знаємо, що значить „Дранґ нах Остен" і нас не куплять хочби за золоті марки. Проти вчинків українських „героїв", ми давно реаґували і отверто висказувались. Ми русини чекаємо вже 10 літ від часу воскресення Польщі, а вашою річчю є дати нам поміч та не іґнорувати нас, як досіль, бо ми нині ще за слабі, щоби протиставитись без вашої допомоги „геройствам" українців. Коли матимем нагоду, то прилюдно висловимо це голосніше".

Паневропа.

А. Т. Е. Женева. Дня 8. вересня на запрошення Бріяна в Женеві починаються наради міжнародньої конференції в справі Паневропи. В нарадах візьмуть участь і члени Ради Союза Народів, хоч наради Союза Народів будуть відбуватись окремо. Бріян вислав запрошення для 26 держав. Ще не вирішено, чи наради будуть явні, чи тайні.

М. СЕРЕДЧАК. 5)

По Лемківщині.

(Докінчення.)

„Пакт знищення". — Як аґітує гр.-кат. священик? — Целебси. — Своєрідний бізнес. — Все йде вперед.

У Новосандеччині всюди є сліди довголітньої праці небіщика Василя Яворського. Побудував зі складок і зарібків передвоєнного Лемківського Союза (кредитової кооперативи) церковцю в Новім Санчі (більшому, гарному, чисто польському місті). Є там бурса для лемків і осідок кооперативного інструктора, якого удержує РСУК на західну Лемківщину. За два роки його побуту вдалося оснувати на Західній Лемківщині двайцять кооператив. Аж за Щавницею, під Татрами, в Новотарськім повіті, є наші дві кооперативи (в Шляхтовій та Явірках). В повіті йдуть наші ґазети: „Народня Справа" і „Новий Час". Читають наші книжки. А русскі в цілім повіті мають тільки дві кооперативи (Верхомля, Криниця).

Останніми місяцями заключили русскі в Криниці „пакт знищення українства" в повіті. Спровадили собі якогось інж. Дуркота і люстратора „Русского Ревізійного Союза" Батиньчука. Той не має вже що робити в Горличчині, бо там минулого року в Пантні молодь ледви не побила його. І доревідувався до того, що майже всі русскі кооперативи в Горличчині трупи. Отжеж перенісся під опікунчі крила д-ра Гнатишака і гр. кат. пароха Короля в Криниці та розїздиться автами по селах, де є наші кооперативи, перемовляючи їх до „Русского Союзу" всякими обіцянками. Цей господин, разом з Дуркотом, довели на Загальних Зборах у Матієвій, де вони хоч і не члени, явилися, до братовбійчої боротьби, до проливу крови. Так ведуть себе ті, що мають бути зразком порядку ревізори РРС: згаданий Батинчук та Плешкевич.

А інші, місцеві русскі, що вони діють? Інформує мене один з тутешніх наших робітників про це, так: „Їду минулого року осінню залізницею з Нового Санча до Мушини. В сепаратці третьої кляси є ще гр. кат. священик та якийсь середнього віку інтеліґент семітської раси. Гарно їдеться тим шляхом. Обсервую околицю через віконце. А за мною йде розмова. Священик оповідає про хитрощі та про злочинність українців. Через них його забрали були австрійці і він посидів у Талергофі. За те все покарав Господь Австрію, бо розпалася. Лишень тут було запитати: А за яку кару розпалася Росія? Але не питаю, мовчу. В Пивничній висів інтеліґент семітської раси. Тоді з загального відділу третьої кляси покликав собі гр. кат. священик до нашого купе якогось лемка. „Што там в Милику?" Лемко оповідав, що він бардз бореться за православіє, та якось воно не іде. Гр. кат. парох інформував, як поступати і закінчив: „Вас тепер будуть переслідувати. Всякі циганьства на вас пішлють. Не вірте. Ще поверне наш закон всяди. Лем треба чекати. Ви мусите тепер зединитися, як перші християни. Як у біблії стоїть. По тім вас пізнають, що любов поміж вами буде". Так інформував православного гр.-кат. священик. І ще радив розвести пильну православну аґітацію у Поворознику, у Злоцькім і у Щавнику. Багато дечого ще розповідав той священик лемкови про русскість і русску Лемківщину. Священик висів у Жеґестові. Лемко в Милику.

Другий русскій священик улаштував у цім році на Петра і Павла величавий Талерґофський обхід у Криниці, і то, — як інформували — проти виразної заборони епископа, заборони під загрозою суспензії. Метою таких свят, ясно, є не християнська любов, ані защіплювання у вірних християнських чеснот. Загроза загрозою, але згаданому священикові ні волос з голови не впав, хоч епископ добре знає того пароха, бо заки дістав парохію, прикидався українцем, вів у Луці самбірського повіту приватні українські курси, цілував ноги Владиці, щоби дістати парохію. А коли дістав.... Може би, Владико, власне тут було доцільно сказати: „Злізайте отче!"

На західній Лемківщині є доволі священиків целебсів. Я був завсіди за целібатом, отже інформуюся, як вони живуть. З усіх-усюдів інформують мене так:

„Нерівні. Говорять про ідеали доволі гарно, хоч проповідника чи ідеаліста нема між ними ні одного. Роботи по селах від них ніякої. Не можуть якось повести народу до вищої релігійної чи суспільної мети. Якийсь неспокій в їх істоті. *Якби шукали чогось загубленого.* Часто розїзджають кудись. На коротку часину захоплються якоюсь ідеєю чи особою і хутко попадають у протилежну крайність. Проклинають те, чим захоплювалися, голосять погорду до тих, що були їх першими приятелями". „Кожний знає, що такі особи не можуть собі зєднати народу, та виказатися успіхами на нашому селі.

В Щавниці я покінчив свою поїздку по Лемківщині. Це вже не передвоєнна Лемківщина. Рожі з терням — парафразуючи поета — міцно обнялися там. Буде йти довга боротьба. Довга, бо лемко, як тільки вийде зі свого села, то всюди, при роботі чи в місті, стрічається з іншою етноґрафічною масою, а не зі своїми людьми. Про змагання нашої маси на сході довідується тільки з ґазет. Ґазети читають не всі. І ось в чім причина „консерватизму" лемка в релігійних і національних питаннях України. Багато зміниться на Лемківщині. Багато надій наших робітників розвіється там і буде багато розчарувань. Але також не здійсняться надії політичних банкротів: русских усякої краски та ріжних „пактів знищення" всього, що українське.

Мабуть таки українською буде за кілька десяток літ уся Лемківщина. Тоді з вдячністю згадають теперішніх робітників для неї. Бо лемко вдячний, хоч величезний матеріяліст і прихильник своєрідного бізнесу, який його приневолює хапатися всього того, з чого можуть бути якісь зиски. І то хапається такого бізнесу, не зважаючи чи має до того „інтересу" особисті кваліфікації, чи не має. Таке розуміння американського бізнесу серед лемків пояснює й те, що нпр. є багато сіл, де перед трьома роками була тільки одинока кооперативна торгівля, а тепер, дещо вивчені в кооперативі члени Управ, позасновували собі кожний зокрема свої торгівлі. У такій Одрехові коло Риманова є вже таких торгівель за чотири роки 12. Тепер лемко не їде до Америки, він ще борониться еміґрацією до Франції, але все таки дуже уважно прислухується до того, що робиться у наших східних повітах. А уважливість це найгарніша прикмета ученика і запорука успіхів для вчителя.

Наші американські орґанізації мусять також звернути пильну увагу на еміґрантів лемків. Їх там усюди доволі, а найбільше у Філядельфії. Видають великий тижневик „Лемко" та присилають його сюди даром. Приватними листами також дуже запоморочують Лемківщину русскою ідеєю. Чиж не скандал, щоби там в Америці досі не зорієнтували лемка як слід? Чи наші орґанізації в Америці забули про цю конечність західних окраїн нашої землі. Пригадуємо їм її!

Життя в раю.

З листа з південної Рад. України.

Наводимо тут уривки з листа дружини одного інтелігента-українця, який працює на полудні Рад. України. Місцевість і назвисько із зрозумілих причин пропускаємо.

„Ціни на продукти — пише ця жінка — знову підскочили і ростуть тепер буквально що години. Нині я знову стояла в „хвості“ від 7 год. рано до 4.30 попол. за нашими місячними пайками і дістала на дві особи півтора фунта круп і 2 і пів ф. цукру. Робітники і діти дістають більше, то значить, що робітники і діти можуть наїстися, але нам не вільно. Мій чоловік має високо відповідальну посаду в центрі хліборобського краю, але наїстися йому не вільно. Працюй і голодуй! От якраз вернув він з новиною: у найближчий свій вільний день мусить іти носити цегли для одної нової будови протягом 5 годин; норма (значить обовязковий вислід праці) ще не визначена. Бачите, як тут мучать людей: біржа повна безробітних, але спеціялістів мобілізують в їх день відпочинку до робіт зовсім не по їхньому фаху.

Металеві гроші зникають щораз; ніхто не має видати решти з рубля, хочеш чи не хочеш, мусиш стільки набрати, щоби видати цілого рубля.

Фунт бараболь коштує 55 коп., фунт рижу 2 руб. (рубель = пів доляра). Тепер маємо ще ярини і овочі, але що принесе нам зима, знає один Бог. Та що поможе писати Вам про нашу нужду. Все має свій кінець, як мало початок. Так і ці неможливі відносини знайдуть свій кінець, а кінець буде такий, як і початок, значить — голод, з тою ріжницею, що другий голод покличе ще більше жертв чим перший. Тоді були ще запаси богачів, тепер їх нема, а навіть колиб і були нема їх за що кіпати, хіба за сучасну „літературу“, бо її маємо до схочу. По відомостям тутешніх часописів в вашій країні не живеться людям так гарно, як у нас; ми навіть можемо наїстися до сита. Дійсно, населення в більшості вже переїджене, але... викладами. Вірте мені, таких поступів в голодуванню, як ми зробили, рідко хто зуміє зробити. Одного дня в місяці можна наїстися, тоді коли дають продукти, а решту 29 днів треба постити. Голод робить людей злими і викликує спротив; хіба й вони (уряд) до цього стремлять, щоби викликати заворушення. Невдовзі будемо ходити і голими, бо дають лиш по півтора м. матерії на особу на пів року і то якийсь прозорий перкаль. Вовняні матерії дістають тільки жінки ріжних агентів. Ниток також нема. Словом при великім поступі не маємо нічого, тільки тюрми виростають як гриби по дощі; на то стає ще фондів. Найкраще живеться тим, що провели своє життя пяними у рові, нині вони стоять у великих почестях, виголошують палкі промови, словом вони є мужами сучасности.

Від знайомої М. жадають посвідчення, чи її батько (помер в 1919 р. на тиф) не був розстріляний як контрреволюціонер. Доки цього не докаже, не дістане ані хліба, ані інших продуктів, ані посади. З робітничої біржі її усунено, бо в часі, як мобілізували до ношення каміння здавала іспит й тому не могла туди йти“.

Ворошилов викине Сталіна?

Льондонський місячник „Ди Вайтголл Ґазетт“, півурядовий орган англійського міністерства закордонних справ, подає цікаві відомости з Москви, що комісар війни Клим Ворошилов не стратив сили по зїзді в Москві в користь Сталіна, але навпаки, що його сила щораз то кріпшає. Ворошилов обставлюється своїми людьми і захоплює контролю над „червоною армією“ виключно у свої руки. Ворошилов, є провідником правиці і армія стане небаром рішаючим чинником у вирішенні, хто має мати владу в рад. Союзі. Та армія у 80 відс. селянська і вона стоїть проти „колективізації“, на яку вкінці пішов Сталін. Наприклад 10-а дивізія червоної армії виразно зажадала, щоби уряд покинув так звану „клясову війну“ по селах. Говорять, що Ворошилов захопить владу у свої руки і стане диктатором на місце Сталіна та зачне нову політику, більше прихильну для села. Клим Ворошилов син українського селянина з Катеринославщини.

Нова заява маршала Пілсудського.

Хоча інтерв'ю представника варшавської „Газети Польської“ появляється в нас зі спізненням, про те уважаємо за доцільне помістити найважніші його уступи, як своєрідний документ сучасної доби. (Прим. Ред.)

Редактор „Газети Польської“, посол і б. міністр Медзінський питає: „Яка програма пана маршалка як шефа уряду на найближчий час?“

Маршалок Пілсудський дає відповідь таку: „Ви як посол, поставили питання по посольськи, то є так, що на нього не можна ніяк відповісти; посол до сойму сотворений на те, щоби подурному питати і подурному говорити, отже знаєте пане, я особисто нераз сумніваюся в якунебудь вартість т. зв. демократичних понять, а ще більше у вартість т. зв. парляментаризму, бо він веде до маси обманів і до примусу жити в світі обман. Під цим оглядом я є людиною, яка „Медхен фір аллес“ то є дівчиною до всього бути не може і тому завжди шукаю головного клопоту, спокійно відкладаючи всі інші. Таким головним клопотом уважаю в Польщі зміну цих правних, основних принципів, які звуться конституцією. Ця назва є дурна, тому, що чужинецька і мабуть тому люди часто не хочуть розуміти як багато праці треба вложити, щоби бути в згоді із конституцією та з правними принціпами, коли стоїться на чолі уряду. А якщо конституція уложена й написана неохайно, вона мусить витворити правний хаос, а то такий великий, що утримання порядку в правних думках є часом неможливе. Як приклад такої неохайности дам панові послові систему уложення нашої конституції звязаний з працею сойму. Отже ми маємо кілька способів висловлювання волі чи згоди сойму і всі вони є неозначені та хиткі. Маємо в 3. точці дуже бомбастичні слова, які звучать так: „нема закону без згоди сойму в реґуляміновий спосіб устійнений“. А в самій конституції ніде не сказано, що значить це слово „реґуляміновий“; отже кожний закон захитаний якоюсь смішною неокресленістю, сумнівністю, чи він устійнений реґуляміново і кожний закон можна зачепити, що він не є законом.

Як бачите, пане после, уложення конституції є таке хитке й неозначене і написана вона так неохайно, як неохайний є ум панів послів. Взагалі мушу вам сказати, що ця неохайна писанина робить з нашої конституції щось в роді кепського біґосу, в який поруч гнилої шинки пхають надігнилу солонину і це кладуть біля недоквашеної капусти, так, що кожний параґраф і статтю можна і треба брати цілком окремо не звязуючи їх з нічим іншим, з жадною іншою статтею. Природно, що гнила шинка є для пана президента, надігнила солонина для уряду, а панам послам лишається недоквашена капуста. Як ви це зрозумієте, жолудки тоді не можуть нічого робити і з цього виходить сморід, так що ціла Вейська вулиця смердить, прошу пана. А вийти з цього хаосу можна тільки через зміну конституції і написання її в приличний спосіб. До цього додам, що ніхто не має права інтерпретувати конституції, інтерпретація заборонена і супроти парляменту лишається тільки біґос. Але без інтерпретації дуже трудно йти, коли мається неохайну конституцію, яка смердить посольською стайнею. Знаєте пане, я чув нераз, як то в найріжнороднійший спосіб схоплювано конституцію і як дошукуються оперття для своїх тверджень чи домагань, буцім то в нашій конституції. А я це, прошу пана, не називаю конституцією, а це називаю конститутою. Цього слова я не видумав, та воно є найближче до слова **проституція**. Коли в нашім шановнім соймі правними авторитетами є якісь кавзиперди в роді Лябермана (Ліберман — прим. ред.), або якесь темне індівідуум в роді зігнаних злодіїв, то можлива і така інтерпретація, але вона не є правна і ніхто не всилі прийняти її як правну. Ця система наломлювання конституції до ріжних потреб мусить робити і з конституції звичайну повію, а до цього не можна допустити. Я очевидно завжди переходитиму до дневного порядку над усіми помислами цього роду не ведучи при цьому жадних правних спорів.

Прошу пана: З конституції виходить цілком виразно, що посол не має права рядити. Тимчасом пан посол хоче робити тільки це. Якщо ви коли уважно прислухувались, (хоч це дуже трудно), — нарадам панів послів, то ви мусіли завважити, що пан посол хоче бути надінжиніром, надкондуктором, надлікарем, надправником, надагрономом, надурядом, надпрезидентом і шукає, що так скажу, своєї слави в плетенні дурниць, від яких аж вуха вянуть, бо такої універсальної людини нема на цілому світі. Тільки пан посол хоче вдавати такого „універсаліста“, що істнує в нещасній Польщі. Бо система панів послів (над чим я десятки раз міркував), полягає на якійсь жадобі показати, що він розумніший від усіх. Це получене з жадобою, щоби усі стояли на смітнику і складали поклони та з повним признанням скидали з голови капелюхи, хоч би пан посол плів самі дурниці. Ви знаєте, що як я приглядався нещасним панам міністрам, то віддавна завважував смішне явище, що кожний міністр, який приходить наново, хотів думати, що власне йому вдається переконати панів послів і завжди це кінчилось такою глибокою збомінацією до якої-небудь розмови з панами послами, що я завжди боявся, що пани міністри поїдуть до Риги і будуть по такій розмові з послами ригати, а таких послів є 444. Отже прошу пана поємність жолудка не вистарчить на такі зносини, а вже кланятись на смітнику з повним признанням, — нема охоти. Всі дотеперішні спроби давали у висліді повне фяско.

Пан посол, то нікчемне явище в Польщі, бо позволяє собі на вчинки упокорюючі сойм як інституцію та самих себе як послів, тому повторяю, що ціла робота сойму смердить та всюди заражує повітря.

Я прошу пана, не маю сил позволити, щоби пани посли кермували державою наперекір конституції і не можу вважати їх якимись вибранцями для правління. На мою думку, пана посла в кожному уряді треба викидати за двері, а як при цьому послові щось додадуть, то це нічого не зашкодить, бо посол, прошу пана, обкладається якимсь смішним поняттям посольської недоторкальности, коли конституція говорить тільки про недоторкальність судову, а все інше пане после у вас доторкальне. Я вам розкажу знамениту анекдоту: Коли такий один неохайний пан в одному місті дістав по пиці і звернувся до команданта міста з просьбою охорони, пан генерал, до якого посол звернувся, відповів йому дуже спокійно і солідно, що посол не є порохівнею, щоби біля нього треба ставити варти. Тому і уряд не поставить жадних „караулів“, будьте цього певні.

Пани посли вже затратили всяку приличність, так якби хотіли сказати, що посол до сойму хочби був кримінальним лотром, хочби нічого не робив та тільки всім докучав, то всеж усі мусять стояти перед ним на смітнику і низенько кланятись Я, прошу пана, на таку систему не позволю, бо тоді держава йде до анархії і паде в хаос. Як ви схочете вглянути, як ця неприличність виглядає в конституції, то ви найдете, що від президента вимагається присяги, конституція обкладає працю президента і працю міністрів т. зв. „трибуналами стану“, які мають такі самі неохайні правні уряджения, як неохайно написана і конституція. А навпаки, пан посол не присягає, бо до жадних обовязків су-

проти держави не почувається. Пани посли тільки „прирікають", хочби тому, щоби їх не потягати до відповідальности за кривоприсягу. Прошу пана, я відкривав усі сойми Річипосполитої і ніколи не забуду свого обридження при акті „приречення". Наприклад в останньому соймі, ви памятаєте ту чудову картину? Насамперед іде звичайна шинкова „бурда". Памятаю, я сидів у державних лавках і приглядався до цієї бурди. Я бачив, як то ріжні льви підіймали крики й вереск. Признаюсь вам, що я не міг вдержатись від сміху, чекаючи, колиж то врешті той лев зі страху засмердить і ну, і так сталось. А саме „приречення" в якій формі відбувається? Цей образ просто переслідує мене: Стає собі такий пан із розщепленими сподинми навіть не ласкавий встати і сказати „прирікаю". Такі брудні заприсяжені портки, від яких має залежати держава, то є річ не до видержання. Неохайність праці, ледарство, введення анархії, цьому всему треба покласти кінець.

Чи знаєте про що я думаю найчастіше? Над дивною аберацією думання панів із „погасаючого світа" (центролів). Ви говорили мені про суспільство, а ті панове говорять про сойм. Чи їх є два, чи три, чи дванацять, кожний творить сойм і кожний говорить про свою згоду і про свою волю, як про згоду сойму. А деж та звичайна більшість? Бож заприсяжені портки не працюють; їх навіть зібрати трудно, а гроші за це беруть.

Наприклад свіжо повстала інституція лівого центра — або центрового ліва. Також мудра інституція. Розсилають всюди якісь універсали і то в імені сойму, хоч сойм істнує лиш тоді, як є засідання сойму і коли є 223 послів, а не якісь дурниці (бздури).

Таж прошу пана, можна зібрати лотрів, бо їх є в соймі багато, — яку сотню — і говорити, що то сойм, — а від таких лотрів має залежати держава?

Другою справою, про яку я часто думав, то є мотиви, для яких ця банда так поступає: Панам послам треба грошей, грошей, грошей. Нехай уряд краде гроші зібрані з податків і дає їм!

А третя річ, то „партійні вигодоньки", то значить, що за податкові гроші мають удержуватись партії, платені агітатори і їхні прихвостні, а їхні цілі, стремління треба субсидіювати, ще і їхні товариства, які панове партійники обкрадають і це все за гроші з податків. Все мусить для них боротись дармо, а кожний має стояти коло панів послів на смітнику, тоді як вони працюють тільки до самої безкарности.

Ця система анархії введена ріжними „центрами" і „львами" та їхніми тихими спільниками, яким сором бути „центрами" та „львами" є найбільшою сучасною недугою.

Тому, на ваше питання, що є моїм найбільшим клопотом, я твердлю, що найбільшим моїм клопотом є відбити всі атаки на державні гроші і не видавати їх на партійні виходки. „Шматків для партії" уряд не узнає.

Мушу вам сказати, що цілковите затрачення приличностти є характеристикою нових часів. Я зітхав нераз: — коби хоч прилично! Але пан посол хоче бути вільний від права, яке кермує ним судово, від права чести та від права приличности та тим чином звільняє й інших від цих-же прав приличности.

Мушу висловити своє глибоке вдоволення, що всеж найчисленніший клюб виділився із цеї стайні, оголосивши, що його члени готові ставитись перед кожний суд, який їх завізве, хочби до карної відповідальности та що не хочуть підчинятись праву про честь, яке зробили пани посли.

Це дає надію поправи і дає сильну можливість, що „кавалки партій", які жадають грошей, грошей, грошей, не будуть у Польщі пануючими!

НОВИНКИ

— **„Приїдь до Черча!" — Під таким гаслом уладжує комітет гостей-лікуванців у Черчі Великі Вечерниці в неділю дня 31. ц. м. Початок о год. 8 веч. Весь дохід призначений на прикрасу новозбудованої живецької каплиці. Орхестра скріплена. Аранжують найславніші наші аранжери. Безліч несподіванок.** 2-2

— **Після арештувань.** Нас повідомляють, що арештовані недавно в Тернопільщині й Золочівщині 11 українців, Гошовський, Тарнавський, Малюца і товариші уже перевезені до Львова і приміщені у „Бриґідках". Наш „Комітет Опіки над Політичними Вязнями" зволить звернути на цей факт свою увагу.

— **Зі школи ім. Шашкевича у Львові.** Подаємо до загального відома, що вписи до 7. клясової вселюдної школи ім. Шашкевича — в новім будинку при вул. Замкненій ч. 8 (побіч Городецької, під св. Юром) — продовжуються в останніх днях серпня, а вступний іспит для дітей з чужих шкіл відбудеться в понеділок, 1. вересня. Молодь має в цій школі цю користь, що не складає оплат і одержує правосильні свідоцтва, які отвирають їй відтак вступ до всяких других заведень. Поручаємо нашу школу особливо тим родичам, що готовлять своїх дітей до промислової школи, ремісничої і под., а то з огляду на те, що звідтам переходить молодь до цих шкіл без ніяких перепон. — **Від кружка батьківської опіки при школі ім. Шашкевича.**

— **З нашого театрального світа.** Відомі артисти українських театрів в Галичині пп. Стефа Стадниківна, Ярема Сталник і Микола Бенцаль одержали запрошення на працю в Українській Держ. Музичній Комедії (опереті) в Харкові. Абсольвент Держ. Муз. Консерваторії в Празі п. Богдан Пюрко зістав ангажований корепетитором Держ. Акад. Опери в Києві, а диріґент цієї опери п. Антін Рудницький стає одночасно керовником катедри диріґентури і симфонічної орхестри в Держ. Музично-драматичнім Інституті в Києві. Всі новоанґажовані — галичани. Зате киянка п. Іванна Кульчицька, бувша артистка львівського міського театру, заанґажована на новий сезон до театру в Познані

— **Смерть української артистки.** На днях померла нагло на своїй літнівці біля Харкова відома українська співачка, перша меццосопраністка Держ. Опери в Харкові Катерина Копйова. Покійна, родом з Києва, була від літ артисткою російських оперових театрів, а від початків української опери першорядною силою в українських оперових театрах. Останні чотири роки працювала в Харкові разом з своїм мужем, знаменитим баритоном В. Будневичем. Її пописові партії були: Кармен, Амнеріс (в „Аїді"), Настя (в „Тарасі Бульбі"), Няня („Евг. Онєгін") і Графиня („Винова краля").

— **Хто є кореспондентом краківського „Курерка"?** Щоденні дописи, новинки, сензації й ревеляції про українське життя, українців та їх роботу в усіх наіможливіших напрямках, які віч-

МИХАЙЛО ДРАГАН.

У 25-ліття Національного Музею.

З ПРАЦІ В МУЗЕЮ І ДЛЯ НЬОГО.

(Докінчення.)

Опіка памятками давнини. — Роля фахівців. — Шкоди від перерібок. — Зацікавлення народнім мистецтвом.

Крім дуже малих вимків священики, що все своє життя мають постійне відношення до церковного мистецтва, не мають для нього попросту ніякого зрозуміння. Що гірше: дуже рідко трапляється навіть почування потреби пошанувати старовину, бодай як памятник рідної минувшини і як достовірного свідка високого рівня національної культури. Старі ікони чудового письма XVI. в. є трактовані на рівні з примітивними богомазами XIX. в. Їх викидають до дзвіниці, на опал вартівникам, на стрих, щоб не заваджали, як зайве старе дрантя, або прибивають зовні церкви на вплив шкідливої вогкої і морозної погоди. За кілька літ з такої ікони лишається гола дошка і лише спосіб приготовлення дошки і дрібні останки мальовила дозволяють нам на здогад, що колись там могла бути навіть першорядна річ нашого старовинного мистецтва.

Що більше, навіть після того, як я звернув на якусь ікону увагу і поручив її дбайливо берегти, поки вона не перейде до музею, навіть після того бували випадки повного знищення ікони. Напр. зробили з ікони тетрапод, шафу, або залатали вибите вікно, чи діру в підлозі. Зрозуміється вся вина лежить тут не в злій волі, але в тому вихованні яке одержали ці одиниці. Ніхто ніколи підчас їх студій не звертав увагу на вартість мистецтва і тому нічого дивного, що священики відтак — замість бути на місцях обережними сторожами памяток національної культури, ставали несвідомо її руїнниками.

Бувало іноді, що консервативні привязання селян до цих памяток давної культури, було одинокою їх забезпекою. До тепер не вдалось мені стрінути ні одного священика, який взагалі бодай трохи розумівся би на мистецтві, не кажучи вже про те, щоби мав яке надбане глибше зацікавлення в цьому напрямі. Не мало шкоди приносить рівнож байдужність, чи брак охоти для співпраці з музеєм. Сільська інтеліґенція так пройшла духом села, що на всі справи дивиться оком селянина і звикла до повільного ходу вола у ярмі.

Коли я після переконувань одержав запевнення про скору пересилку даних річей до музею — то після мого відходу справи забували і ікони по нинішній день пропадають на місцях.

Для прикладу даю ще слідучий факт. Минулого року управа музею звернулась була з 60 листами в ріжні місця, де находились предмети конечні до передачі музеєви. За кілька місяців одержав музей лише 4 (словами: чотири) відповіди згоди, інші не відповіли, а тільки один священик прислав до музею ікони. А за 25 літ діяльности Нац. Музею таких випадків нерадивости записано на жаль без порівнання більше. Між ними є й такі, що після приготовання річей для висилки в музей, вони невідомо як пропадали, заки не виплили на антикварському ринку або в чужих музеях.

Усі оті факти наводжу не на те, щоб комусь дорікати, чи прикрість робити, але щоби дати ілюстрацію того, як нелегко доводиться в наших обставинах працювати для такого рода справ, як музей і наука. Таке відношення до справи віддавна руйнувало всі памятки нашої славної минувшини, а в наших часах відбувається вже остаточний акт цього процесу. У нас мало ще розуміють, що кожний музей крім чисто наукового значіння, має ще велике суспільне значіння для виховання народу.

Не вважаючи на дуже невеликі розмірно успіхи, треба й надалі продовжувати систематичні обїздки і експедиції, щоби музей бодай теоретично опанував усю рідну територію. У нинішніх умовинах не може Нац. Музей обмежитися до роботи в замкненому колі, але мусить бодай морально опікуватись памятками нашої культури.

У звязку з цією ділянкою діяльности музею виїздив я в поодинокі місцевости на запрошення місцевих парохіяльних комітетів поробити фотографічні знимки і технічні поміри церков, призначених на розбірку. Закон про охорону мистецьких памятників вимагає докладних наукових обслідів кожного памятника старого будівництва перед його евентуальною розбіркою. Таку роботу може виконати тільки той, що науково працює в цьому напрямі. Всі поміри мусять бути до сантиметра точними, інакше пляни не будуть мати ніякої вартости.

Відношення нашого селянства при пасивности нашого духовенства та інтеліґенції не може бути краще. Селяни переробляють невигідні, але характеристичні для давньої доби подробиці в церкві: побільшують вікна, вирізують двері, добудовують притвори і захристії, перебудовується хори, міняють форму: висоту бань так, що дослідникові треба відтак пробиватися через цілий ліс, щоб віднайти первісну форму церкви. Не кажу вже про те, що всі ті зміни знівечили зовсім красу і чар первісного будинку. Правда, нині нелегко удержувати в малім селі дві церкви, нову і стару, але знов при добрій волі і не дуже трудно. Старі церкви дуже маленькі і покрити її раз на 20—40 літ новими гонтами не великий тягар для села. Всіх гонтів не вийде більше на церкву як на більшу селянську хату.

Ми не повинні допустити до того, щоб змести з лиця землі всі ті цінні будівлі. Такого чудового деревляного будівництва як ми має мало який нарід у світі, а народнім мистецтвом починають тепер дуже цікавитись у науці. Що більше, завдяки дослідам професора віденського університету німця Й. Стржиґовського наше церковне будівництво зачинає притягати увагу поважних дослідників европейської міри. Прийде час, що ми будемо гордитися тим будівництвом і була би велика шкода, якби тоді не було вже що й показати із нашої старовини.

„Пояснення „Нац. Музею" у всіх напрямках досліду і збереження давнини повинні знайти прихильність і підтримку усього громадянства, бо лише тим способом можна зробити якесь велике діло. Систематичні досліди над нашою минувшиною недавно почалися, а виховання суспільности в дусі традиційної минувшини щойно починається.

Нині перед музеєм стоїть ясно потреба розбудови не лише музейного будинку, але й вирішення богатьох справ, що входять у многогранну діяльність „Національного Музею". На жаль, забезпечення музею зовсім мінімальне і треба, щоби громадянство дало йому змогу дальше продовжувати почату необхідну працю.

но появляються у краківському „Ілюстрованому Курері Цодзенному", є уже „славні" своєю правдомовністю, тенденцією та специфічним „сосом". Ми поцікавилися, хто це такий визначний знавець українських відносин і довідалися, що є ним інж. хемії Хмельовський. За свою ґеніяльну репотерку, яка здебільша полягає на вписуванні на український рахунок усієї кримінальної хроніки та на переписуванні з українських ґазет у страшенно перекручуваному виді всіляких вісток з краєвого життя, фаховець від хемії отримує місячно 1600 зол. Цікаво, що заступником п. Хмельовського на час його відпустки, буває — член редакції жидівської „Хвілі", л. Брат, котрого ми досіль уважали людиною, яка до українських справ ставиться коли не прихильно чи обективно, то бодай „невтрально". Цікаво, що сказали би жиди, коли би який відомий український журналіст, член редакції поважного щоденника дописував та інформував у той спосіб про жидівські справи? А може наші інформації невірні?

— **Судові розправи в українські свята.** Станиславівський суд визначив для українців терміни в днях українських свят, а саме в справі E XII 6080/29 на день 28. серпня 1930, день Успенія Пресвятої Богородиці і в справі IX C 557/30 на 19. серпня 1930, в день Преображенія Господнього. В цих справах обидві сторони і їх адвокати самі українці, в першій справі навіть один отець духовний. Навіщож істнує судовий реґулямін з 24. грудня 1928. Вістник Законів н-р 104 позиція 934 в параграфі 149, в якому сказані такі пророчисті слова: **„Jeżeli w czynności sądowej mają brać udział osoby, nie należące do wyznania rzymsko-katolickiego, a okoliczność ta znaną jest sądowi, nie należy takiej czynności, o ile ustawa temu się nie sprzeciwia, przedsiębrać w dniach uroczystych świąt wyznania religijnego tych osób"**?

— **Українїка.** „Праґер Прессе" з 23. ц. м. містить нотатку про матеріяли до української етнольоґії, видані Українською Академією Наук і присвячені памяти етнографа Вовка. Той самий часопис з 24. серпня містить замітку про новий український переклад „Хлопув" Реймонта, зладжений М. Лебединцем.

— **Чужинці про нас.** Якраз вийшов шостий том великої енциклопедії Брокгавза. В рубриці „Ґаліціен" читаємо, що українці живуть у Східній Галичині як залежні і задовжені дрібні селяни, господарчо несамостійні наємники і рільні робітники та творять у Сх. Галичині меншість. Було би вказаним, думаю, щоби наші учені, що живуть на еміґрації у Німеччині постаралися справити такі неправдиві інформації та заздалегідь звернути увагу видавництву на коректу відомостей про Україну в томі, у якім прийде буква „у".

— **Літаком навколо земської кулі.** Американські летуни Рожер Віліямс і Теді Лінґрен вибираються на днях летіти навколо земської кулі. Державний департамент Зєдинених Держав уже звернувся до урядів Анґлії, Німеччини і Японії та інших держав із проханням дозволити цим двом летунам перелетіти їхні краї та спочити підчас лету на їхній території.

—**Аж цигани викличуть світову революцію.** Центральний радянський видавничий інститут почав видавати місячник у циганській мові. Цим місячником більшовики хочуть збільшовичити циганів цілого світа, надіючись, що цей мандрівний нарід зможе найлекше поширювати комунізм у цілому світі. Але як відомо, циганам ніхто дуже вірить, тим менше повірить, як цигани збільшовичаться.

— **Гайне медіна.** В Берліні занотовано 6 нових випадків хороби гайне медіна. У Стібліці занедужала 4-літня дівчинка у тім самім домі, де перед трьома днями від цеї недуги вмерло дві особи. У Шемберґу занедужало 3 особи.

— **Золотий фонд Франції.** Як відомо, Франція останніми часами горячково скуповує золото. Золотий фонд французького банку досяг 46 міліярдів 952,230.408 франків. Золота нагорода паперових грошей = 52,17 відс. Обіг банківок за останній тиждень зменшився на 290 міліонів франків. — Т. М.

— **Зменшення зисків залізниць.** Загальна господарська криза, яку в значній мірі спричинив крах нюйорської біржі, шкідливо вплинула на кожну ділянку економічного життя, зокрема на

Татарські вісти.

Ріжні польські часописи донесли, що підпалу фільварку ґр. Тарновського в Бишеві, повіт Сокаль, допустились члени Пласту, студенти зі села Сушна, повіт Радехів, які і були в звязку з підпалом арештовані і передані судові у Львові. Опираючись на тих вістках, ніким не заперечених, жадає польська преса розвязання Пласту.

Як оборонець арештованих в цій справі хлопців зі Сушна, а то Петра Бури і товаришів подаю до загального відома, що всі арештовані в цій справі є сільськими парібками, з освітою сільської школи, а ні один з них ніколи не належав і не належить тепер до Пласту, так, що якенебудь лучення Пласту з предметовим підпалом і арештованими парібками є нісенітністю, диктованою злою волею.

Щож торкається самого підпалу, то пожежа вибухла в ночі 17. 8. ц. р. в часі обходу свята обжинків, яке уладив ґр. Тарновський для своїх женців у себе на подвірю на фільварку.

Всі дані, мною на місци зібрані, промовляють за тим, що пожежа вибухла через необережність в поведінці з вогнем (курення папіросок), тих, які там забавлялись, а між якими була що найменше половина кольоністів.

Арештовані до вини не признаплися, а родичі їх твердять, що чужими свідками викажуть повну їх непричасність в повстанні пожежі. На загал, як я ствердив, певною річю є, що пожежа в Бишеві не має політичного підкладу.

Адв. д-р Семен Шевчук.

транспорт і прибутки залізниць. Щодо поодиноких держав, то індекс прибутків показує: Німеччина — зменшення прибутків за першу частину біжучого року 12 відс. супроти ц. р.; Сполучені Держави — 11,4 відс.; Чехословаччина 9,7 відс.; Анґлія 3,2 відс.; Швайцарія 3 відс.; Італія 2,3 відс. Тільки Франція зазначує + 3 міл. франків зиску супроти м. р. Прибутки французьких залізниць, з огляду на міждержавне положення Франції взагалі з кожним роком зростають.—Т.М.

— **Цьогорічні осінні торги у Вільні.** У часі від 7. до 14-го вересня відбудуться цього року осінні торги у Вільні Цікаві вони тим, що перший раз бере в них участь республика черців з гори Атос. Правдоподібно українських експонатів буде дуже мало, бо тільки торговельне представництво С. Р. С. Р. виставляє декілька зразків українського льону та рибних продуктів з Чорного Моря.

— **ВПИСИ до 1. Трилітньої кравецької школи, на 1. Курси крою і шиття** (тримісячні) та 3. **Курси домашнього господарства і куховарства** в льокалі кооп. „Труд", Львів, Ринок ч. 39.

Розправа перед Найвищим Судом.

В середу, 27. серпня ц. р. відбулася касаційна розправа перед Найвищим Судом у справі засуду трьох львівських комуністів, а саме І. Гірша, С. Юґенда і Н. Проппера, яких львівський суд присяглих засудив у червні ц. р. на кару смерти через повішення. Найвищий Суд розглянувши мотиви вироку окруж. суду у Львові з дня 11. червня ц. р. ухилив вирок по думці § 515 к. к. п. і передав цю справу ще раз розглянути судові присяглих у Львові, але вже в іншому складі.

Рейд летунів Малої Антанти і Польщі.

В середу 27. серпня ц. р. почався у Варшаві рейд летунів Югославії, Румунії, Чехословаччини і Польщі. Мета цього лету кінчиться у Варшаві. Летуни перебули дорогу 3.600 км., направляючися у своїм леті з Варшави до Львова, а звідси через Краків, Прагу і Загреб до Београду і опісля з поворотом до Варшави. До Београду прилетіли найскорше летуни Югославії, опісля Чехії, Румунії та вкінці Польщі. Польським летунам у рейді не щастило. Вже в дорозі з Варшави до Львова літак „Люблин Р. 8." внаслідок ушкодження мотору упав до рибного ставу біля громади Краснобрід. Один летун кап. Памула спустився з висоти 300 м. легкоспадом до води, звідки його витягнули вовсім здорового. Зате другий летун, поручник Азаревич упав разом з літаком і убився. Тіло лет. Азаревича видобуто з води. Другий польський літак „Потез 25" осів біля села Гановиці в Чехословаччині і перервав дальший лет. Іншим летунам більш щастило. Справді чеський літак „III. 516" злетів біля Лапанова під Краковом, але направивши мотор, полетів далі здоганяти своїх товаришів. В четвер 28. ц. р. закінчився окружний лет у Варшаві. До мети прибули перші чехи, а за ними югославяни. Польські летуни прилетіли останні.

Зміна адреси 1 зол. Можна присилати почтовими марками.

Аґрарна конфер. у Варшаві.

У четвер 28. серпня ц. р. у Варшаві почалися наради аґрарної конференції, яку заініціював польський уряд (б. прем. Славека). В конференції беруть участь представники 8 аґрарних держав, а саме: Болгарії, Румунії, Югославії, Чехословаччини, Мадярщини, Лотви, Естонії і Польщі. Фінляндія вислала своїх делеґатів у характері обсерваторів.

На конференцію приїхав теж представник Секретаріяту Ліґи Націй. Конференцію відкрив в імени польського уряду мін. закорд. справ Залеський, кажучи, що конференція радитиме згідно з напрямними Ліґи Націй, які послужили також мін. Бріянові за провідну ідею до зорґанізовання Паневропи. Далі мін. Залеський підчеркнув, що на конференцію зїхалися саме представники держав, яких співпрацю в ділянці господарській започатковано ще кілька місяців тому у Женеві.

Після промови мін. Залеського делеґати вибрали провідником конференції польського мін. рільництва Янту-Полчинського. В своїй довшій промові мін. Янта-Полчинський обговорював причини, які спонукали зїхатися представників аґрарних держав на конференцію до Варшави. Головною причиною є невиносима господарська криза, яка саме найдоскульніше проявляється у тих аґрарних державах, представники яких зібралися на нараду. Нинішне положення селян репрезентованих тут держав прямо катастрофальне і воно буде лише головною темою нарад цієї конференції. Мін. Янта-Полчинський ствердив, що селянство в Европі залишилося далеко за промислом, а торговля селянськими продуктами полишає богато до поправи. Тому в першу чергу делеґати повинні призадуматися над усуненням шкідливої конкуренції у торговлі збіжжам зі сторони репрезентованих тут держав. Делеґати, які репрезентують 95 міліонів населення, 95 міліонів консументів повинні призадуматися над зорґанізованням спільної оборони загрожених інтересів, а толі з їх голосом будуть числитися також промислові держави, для яких вони є тереном збуту.

Відозва Центроліву.

Як відомо, Центролів підготовляє на день 14 вересня ц. р. конґреси в 21 містах. У звязку з цією акцією Центролів видав у середу 27. серпня відозву спрямовану проти уряду і „диктатури маршала Пілсудського". Провідники опозиції взивають громадян взяти якнайчисленнішу участь в конґресах,щоб заманіфестувати домагання уступлення уряду і покликання такого уряду, який би співпрацював зі соймом.

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Дня 17./VIII. ц. р. упокоївся в Бозі в 73 році життя **бл. п. о. Степан Лежогубський,** парох у Свистільниках. В могилу пішов тихий але завзятий і впертий робітник на церковній і народній ниві. Вічна Йому Память!

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 27. ц. м. масло експортове 4·30 зол.; десерове 4·20 зол.; літра молока 25 сотиків; літра сметани 1·30 зол.; копа яєць 6·60 зол.

Куток мови.

Длячого, длятого.

Цих приіменників уживають у нас здебільша з польська. „Длячого ти не прийшов до мене?" „Длятого, що ти мене не кликав". По нашому треба: „Чому ти не прийшов ?", „Тому, що (бо) ти мене не кликав". „Длячого" може в нас мати хіба значіння: „з якою метою ?", отже: „Для чого (окремо!) ти прийшов ?" „Для того (на те), щоби з тобою порозмовляти".

Польська фразеольоґія.

В останнім 34 ч. „Українського Голосу" находимо в передовиці таку часто польську фразу: „Все, що наступило потім (nastąpiło potem), було лише послідовністю заломання духа Армії". Замість „послідовністю" має бути очивидячки „наслідком", бо хоча „послідовність" значить попольськи „консеквенція", то цей термін у поляків має подвійнне значіння; у нас „послідовність заломання" значило би „послідовне змагання, щоби заломити"... Крім цього три „ґенетіви" один за одним — вплив наскрізь бюрократичної мови.

Театри.

Малий Міський Театр:

Пятниця, год. 8. веч. „Чаруючий еверит“, фарса В. Рапацького.
Субота, год. 8 веч. „Чаруючий еверит“, фарса В. Рапацького.
Середа, дня 3. вересня год. 8 вечором „Писа кавалєр“ Карпентера.

Театр „Ріжнородностей“ (в Народнім Домі):

Понеділок, дня 1. вересня „Побіда“ сценічний нарис у 22 картинах в повісти Осипа Конрада.

Великий Міський Театр:

Вівторок, дня 2. вересня „Галька“ Монюшки.

Кіна.

АПОЛЬО: Трубадури Ню-Йорку і звукові додатки.
КАСІНО: Прощай Маскотті і Любовниця Магараджі.
КОЛЬОСЕН: Нечинне.
КОПЕРНИК: Нібелюнги.
ЛЕВ: З причини відновлення салі й інсталяції звукового апарату кіно зачинене.
МАРУСЕНЬКА: Нібелюнги.
ОАЗА: Чорний розбійник.
ПАЛЯС: Після заходу сонця.
ПАН: 13 присяглих.
ПАСАЖ: Нажисто Ґреннони і За честь жінки.
ПРОМІНЬ: Під прапором любови (отверенє сезону).
СІНЛЕВЕ: Робінзон у джунглях, обі серії разом.
ФАТАМОРГАНА: Тайна трамваєвого перестанку.
ХИМЕРА: Спокуси Бродвею.
УТІХА: Джордж Бенкрофт в отверті карти і Ріф та Раф як летуни.

Програма радіо.

Субота 30. VIII. 1930.

Варшава (1411,7) 12·10 Грамофонові плити. **Гельсінгфорс** (221,4) 18·30 Дуети. **Льондон** (356,3) 19·45 Концерт поліційної орестри. **Берлін** (418) 16·30 Музика. **Прага** (487) 20·40 Музика на розі. **Відень** (516,3) 17·30 Пісні. **Будапешт** (550) 19·15 Концерт, **Харків** (426) 19·00 Концерт. **Москва** (1481) 11·00 Концерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Репертуар Нового Українського Театру дир. П. Карабіневича. 246

Почаїв.
30. VIII. Ой, не ходи Грицю.
Вишнєвець.
1. IX. Шлях до пекла.
2. IX. Пан Твардовський.
3. IX. Танок Венери.
Прийме зараз панистки і скрипача.

Кооператива Український Театр у Львові. Український Нар. Театр ім. І. Тобілевича в Станиславові:

Стрий:
Субота 30. VIII. — Паяцця.
Неділя 31. VIII. — Доллі.
Болехів:
Понеділок 1. IX. — Паяцця.
Вівторок 2. IX. — Доллі.
Середа 3. IX. Троянда Стамбулу.
Четвер 4. IX. Ревія „Раз та добре“.

В Українській Жін. Сем. СС. Василіянок у Дрогобичі з правом прилюдности, є ще вільні місця на курс I—IV. Вступні іспити 1, 2, 3. вересня. Приміщення знайдуть дівчата в Інститутї СС. Василіянок. — **Управа.** 345 2—2

Дівоча гімназія Р. Ш. в Станиславові. Додаткові вписи до клас I—VIII. будуть в днях від 26. VIII. до 3. IX. вступні іспити 1—3 вересня. — **Управа.** 346 3—3

У дівочій гуманістичній гімназії „Рідної Школи“ у Львові (вул. Театинська ч. 10) відбудуться додаткові вписи дня 1. вересня, а вступні іспити до всіх клас дня 2. вересня. — Шкільний рік почнеться Богослуженням дня 2 вересня.
350 3—3

Додаткові записи до Торговельно-кооперативної Школи у Львові, вул. Коринтія ч. 1. відбуваються в днях 30, 31. VIII. і 1. IX. ц. р. від год. 10—1 рано. — **Управа.** 382 1—2

Додаткові вступні іспити на курси I—IV Жіночої Семинарії Рідної Школи в Стрию (з правом прилюдности аж до відклику) відбудуться в днях 1. і 2. вересня ц. р. 310 3—3

Руханка в „Соколі-Батьку“ починається дня 4. вересня і відбувається в такім порядку: 1. Члени — второк і пятниця 8—9 веч. 2. Членкиці — второк і пятниця 7—8 веч. 3. Старші учасники — второк 6—7 та суботу 7—8 веч. 4. Старші учасниці — второк і субота 5—6 поп. 5. Молодші учасниці — второк і субота 4—5 поп. 6. Молодші учасники — понеділок 3—4 і четвер 4—5. 7. Ремісничий відділ — середа і субота 8—9 веч. — **Руханкова Секція „Сокола-Батька“.**
176 1—2

На „Рідну Школу“ зложили: Ірена Яримович і д-р Августин Луцький, Львів — замість повідомлень про своє вінчання 30 зол. — ВП. Жертводавцям щиро дякує Головна Управа „Рідної Школи“. 380

Студенти Високих Шкіл! Позір!!! День українського студента у Львівщині. Виділ Товариства Прихильників Освіти у Львові подає до відома українському громадянству та студентству львівського воєвідства, що львівський воєвідський уряд рескриптом ч. Б. П. 117 (Квест.) 30. зі серпня 1930. і львівське Старосто Гродске письмом з дня 19. серпня 1930 р. Ст. 2017 дали дозвіл на переведення **одноденної замкненої вуличної збірки на допомогу студентству в дні 25. вересня в місті Львові і одноденної отвертої збірки** жертв на збіркові листи в цілому львівському воєвідстві в дні 25. вересня 1930 р. Збіркові умови такі: 1) вулична збірка в місті Львові буде відбуватися тільки до замкнених пушок; столики, при яких будуть приймати добровільні датки, мають бути уставлені тільки при церквах, згадно при освітних українських домівках; збирання жертв не буде відбуватися по домах; особи, що будуть займатися збіркою мусять мати відповідні легітимації, видані виділом Товариства, вкінці ці особи не можуть мати ніяких демонстраційних відзнак. 2) Кожна збіркова ліста повинна бути з порядковим числом і печаткою Товариства та підписана головою і секретарем. 3) В збірковій лісті мусить бути зазначена дата і число сьогоднішнього рескрипту — дозволу на збірку. 4) Товариство обовязане вести докладну евіденцію збіркових ліст. 5) Особи, які будуть займатися збіркою мусять мати легітимацію із фотографією видану Виділом Товариства, а потверджену відповідним старостом, або також легітимацію без фотографії, але важну тільки з „Доводом особистим“ або польським пашпортом і матимуть вище згадану збіркову лісту, на якій кожний даток має бути записаний негайно чорнилом або хемічним олівцем самим жертводавцем, а коли цей не вміє писати, тим, що збирає в присутности жертводавця. 6) Особи, що збиратимуть не можуть мати ніяких демонстраційних відзнак. 7) Кожний місцевий Комітет обовязаний протягом трьох днів по укінченню збірки подати її вислід до відома даного Староства. 8) Загальний вислід збірки має Виділ оголосити протягом одного місяця в однім із львівських українських часописів і один примірник враз зі звітом зі збірки, способом ужиття зібраних фондів і одним формулярем збіркової лісти предложити воєвідському Урядові. **Студентів львівського воєвідства кличемо взяти активну участь у збірці. Від успіху збірки залежатиме життя наших незаможних студентів у цілому шкільному році. Де нема студентів просимо старше Громадянство творити Комітети і переводити збірку. Ціле українське громадянство у цьому одному дні в році мусить допомогти українському студентству.** По інформації, лісти і легітимації просимо зголошуватися негайно до канцелярії Товариства, Львів, Супінського 21.

Виказ жертв на будову українського памятника в Гмінді. На Дітинську в Гребенові зложили на руки п. Борушенка в золотих: о. д-р Йосиф Сліпий, ректор Дух. Семинарії у Львові 5, о. Т. Попель 5, о. В. Молчко 3, о. Евген Гронницький 3, о. Петро Барановський 1, С. Коропецька 1, о. Стасюк 1, п. Муссаковська 1, о. Ст. В. 1, п. І. Пелех 1, п. Ільницька 1, кооператива „Кичерка“ 2, о. Ст. Сивчило 2, судця Шипайло 1, п. Терлецька 1, п. Шикулова 1, управа пансіону „Зелеміи“ 3, п. Онисько 3, Н.Н. 0·50. В Синевідську Вижнім: Омелян Мицик 1. В Корчині: І. Корчинський, проф. гімн. 1, Михайло Сойка 1, Стасів Теодор 0·50, Н. Н. 0·50, І. Гавран, упр. школи 1. Разом 41·50 зол. Крім того зібрав п. Борушенко на бльочки в Гребенові 20 зол., отже разом його збірка виносить 61·50 зол. З досі виказаними (724·47 зол. і 5 дол.) фонд будови памятника у Гмінді виносить 785·97 зол. і 5 долярів. — Жертви на будову памятника у Гмінді проситься слати на адресу касієра Т-ва Охорони Военних Могил, дир. Б. Янова, Львів, Руська 18, І. пов. („Карпатія“).

За редакцію відповідає Олександер Костик Видає Видавнича Спілка „Діло“. В друкарні Видавничої Спілки „Діло“. Львів, Ринок ч. 10.